Kelecsényi László

Mezítláb a történelemben

Wass Albert regények az Udvari Kamara színpadán

Tegye fel a kezét, nyájas Olvasó, ha kedvelője Wass Albert prózájának, s netán mindegyik regényét olvasta. Akad ilyen? Biztosan. A magyar irodalomtörténet igazán soha a helyére nem került, soha megfelelő módon nem értékelt írója most újabb életre támadt a Kanizsai Udvari Kamaraszínház új produkciójában. Andrási Attila nem először fut neki a feladatnak, hogy a legvitatottabb 20. századi magyar szerző munkáit színpadra állítsa. Nem kívánom, s nem is tudom a kiváló Jászai díjas rendező két szcenírozását összemérni. Hol van már a tavalyi hó? A Wass-fanok, ha eljutnak a Pozsonyi úti református altemplomba, nem verzátus dramaturgiai vértezettel ülnek be a százegynéhány személyes nézőtérre. Nem hozzák magukkal egy *Háború és béke* vagy egy *Vörös és fekete* egykori hazai adaptációinak mégoly figyelemre méltó emlékét. Andrásinak szabad keze van. Különben sem lehet az egyik műfaj szabályait egy másikon számonkérni. Öntörvényű alkotó nem figyel kánon-előírásokra. Valamirevaló színházi ember saját vízióját álmodja a kulisszák közé. Az átíró rendező ezúttal is nagyot álmodott. A nagysikerű *Anjou* előadás szériája után és mellett kirakta elénk saját Wass Albert-olvasatát. Két regény alapján dolgozott, az *Adjátok vissza a hegyeimet!* emblematikus című prózatest és a *Jönnek!* című dokumentum-szöveg volt a kiindulópontja. Istenkísértő a vállalkozás. Jönnek majd az óhitű szövegelemzők, és szemére olvassák, hol s miben volt hűtlen a kultikus íróhoz. Elsőként az átdolgozás mostani címét – *A világ és a vége* – tarthatja maga elé pajzsnak, már ha egyáltalán védekeznie kellene valamiért. Nincs oka erre. Ugyanis felfrissített olvasmányélményeim alapján állíthatom: megmaradt, megvan és átjön az eredeti írói szándék. Egy nagy lélegzetvétel ez az előadás, egy megszűnéssel fenyegetett teátrum segélykiáltása, víz alól felbukó lélegzetvétele, hat nagyszerű színész tolmácsolásában.

Történelmi revüt látok – írnám le ezt a fordulatot, ám rögtön szeretném visszavonni, mert aki nem látta a darabot, félreérti a szófordulatomat. Pedig revü, mert van benne ének, van benne tánc (koreográfus: *Pethő Kincső Nóra*), van benne angyalos zászlólengetés, és működik a ködgép is. Mindez alig másfél órában, jelzésszerűen stilizált díszletek között, puritán jelmezekbe öltözötten – meglepő akusztikus módszer kíséretében. A színészek ugyanis, ehelyütt először, mikroporttal játsza-

nak. Román uralom, magyar hatalomátvétel, a világháború minden nemzeti és nemzetiségi ellentétét felülíró rettenete, majd a békétlen béke és a pénz diktatúrájának korszaka sorjáznak szép időrendben elénk.

Pál Péter, Csizmadia Gergely

A hat szereplő nem a szerzőt keresi, mert az szerencsére megvan – kétszeresen. A színészek magukat keresik és találják fel, úgy, hogy senkit sem lehet közülük kiemelni. Helyesbítek, lehet, de erről később, a maga helyén. *Csizmadia Gergely*, több darab és előadás alapján állíthatom, nem tud rossz lenni. Ami a sajátja, hogy humora van, s ezt a képességét még ebben a tragikus játékban is használni tudja. *Dóczy Péter,* a társulat doyenje, férfias tartásához illően katonatiszti szerepet játszik, visszafogottan, néha önmagát is fegyelmezni kénytelen módon. Nagy utat jár be a darabban, mint majdnem mindegyik színpadi figura. *Illés Dániel* nem avatja magánszámmá szerepformálását, köpönyegforgató rémek bújnak elő karakterisztikus alakjából, tánctudása nem ül rá a figurára, már-már hazaffyas paródiává válik. *Orbán Borbála* neve következik az ábécében, aki már e színházban is több alakban létezik. Van egyszer egy Orbán Bori sanzonénekesnő, aki különféle kísérőkkel zenés estek fellépője, mondhatnám sztárja itt, e falak között is. S van Orbán Borbála naiva-tragika (meglehet, nincs ilyen fogalom a teátrumi kánonban), aki a nápolyi királyi szajha mellett és után ebben a darabban eljátssza Julikát, a meggyötört, megalázott áldozatot, őrülési jelenetével főszereplővé avatva a figurát. Nem tudom eldönteni, többször látni kellene, amit csinál, hogy rájöjjünk, hogyan csinálja. Ösztönből dolgozik? Azt hozza be a színpadra, ami amúgy is a lelkében van? Vagy roppant céltudatosan, vérprofi módon támolyog, motyog, hadonás-

Orbán Borbála

szik, oféliázva játssza be a teljes színpadi teret, felejthetetlen negyedórát produkálva (mindezt mezítláb). *Pál Péterrel,* az Udvari Kamara nemrég megtalált hős-színészével mondatja ki Andrási átíró, Wass regényíró kissé aktualizált, történelmi szavait – a világról és annak a végéről. Ami nem következhet be, mert remek női ellenponttal a névsor végén *Tóth Zsuzsi* jelenik meg, aki a goethei „ewig weibliche" örökké csábító szexepiljét hozza be a komor drámába, hogy a humor mellett csipetnyi életöröm árassza el a színpadot. Valamiféle radioaktív kisugárzása van a lezsuzsizott komoly színésznőnek, melyet nem tud az öltözőben hagyni. Szerencsére.

Ha már énekesnője is van a társulatnak, persze, hogy dalok is felhangzanak. Népdal, egyházi ének, és – nagy meglepetésre – az elveszett, elátkozott '68-as nemzedék vigasztalan vigaszdala, Mary Hopkin egykor agyonjátszott, Harangozó Teri által magyarul énekelt *Azok a szép napok…* kezdetű slágere. Csak szempillantásnyi időre zavaró, azután rájövünk, hogy minden nemzedéknek voltak, vannak és lesznek szép napjai. Nekünk ez az este adatott meg, hogy azzal a hittel sétáljunk ki a Pozsonyi útra, lomha taxinkat várva, hogy vagyunk, maradunk, színházat nézünk, olykor csinálunk, megyünk haza olvasni, és merünk magyarok maradni.

Wass Albert: A világ és a vége
Udvari Kamaraszínház
Írta és rendezte: Andrási Attila